

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2018/85

Karar Sayısı : 2022/127

Karar Tarihi : 26/10/2022

R.G.Tarih-Sayı : 17/3/2023-32135

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 114 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un,

A. 2. maddesinin ve ekli (1), (2), (3), (4) sayılı listelerin,

B. 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "...ile bunların eş ve çocuklarına..." ve "...telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere..." ibarelerinin,

C. 5. maddesinin,

1. (1) numaralı fıkrasında yer alan "...aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle..." ibaresinin,

2. (3) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinin,

3. (6) numaralı fıkrasında yer alan "...özel hukuk tüzel kişilerine ise..." ibaresinin,

Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 13., 15., 17., 20., 22., 23., 35., 36., 38., 48., 49., 70., mülga 91., mülga 121., 125., 128., 129. ve 130. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 2. maddesi şöyledir:

"Kamu personeline ilişkin tedbirler

MADDE 2- (1) Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan;

a) Ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler kamu görevinden,

b) Ekli (2) sayılı listede yer alan kişiler Türk Silahlı Kuvvetlerinden,

c) Ekli (3) sayılı listede yer alan kişiler Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilatından,

ç) Ekli (4) sayılı listede yer alan kişiler Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatından,

başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılmıştır. Bu kişilere ayrıca herhangi bir tebligat yapılmaz. Haklarında ayrıca özel kanun hükümlerine göre işlem tesis edilir.

(2) Birinci fıkraya gereğince kamu görevinden, Türk Silahlı Kuvvetlerinden, Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilatından ve Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatından çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın, rütbe ve/veya memuriyetleri alınır ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; bunların uhdelelerinde bulunan her türlü mütevellî heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır; bunlar hakkında ayrıca 4 üncü madde hükümleri uygulanır. Bunların silah ruhsatları, gemi adamlığına ilişkin belgeleri ve pilot lisansları iptal edilir ve bu kişiler oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından onbeş gün içinde tahliye edilir. Bu kişiler özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamazlar. Bu kişiler hakkında ilgili bakanlık ve kurumlarca ilgili pasaport birimine derhal bildirimde bulunulur. Bu bildirim üzerine ilgili pasaport birimlerince pasaportlar iptal edilir.”

2. 3. maddesi şöyledir:

“Kişisel verilerin paylaşımı

MADDE 3- (1) Olağanüstü halin devamı süresince; 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü ve 4 üncü maddeleri uyarınca hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişiler ile bunların eş ve çocuklarına ilişkin olarak yetkili kurul, komisyon ve diğer mercilerce ihtiyaç duyulan, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca müşteri sırrı kapsamında kabul edilenler hariç, telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere her türlü bilgi ve belge, kamu ve özel tüm kurum ve kuruluşlarca vakit geçirilmeksizin verilir.

(2) Kamu kurum ve kuruluşlarının personeline ve bunların eş ve çocuklarına ait olup Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen ve faaliyet izni kaldırılan Asya Katılım Bankası A.Ş.’de veya bu Bankayla ilgili olarak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunda, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunda ya da Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığında bulunan her türlü bilgi, bu personelin çalıştığı kurum ve kuruluşlarca talepte bulunulması durumunda gecikmeksizin verilir. Bu işlemlere ilişkin olarak 5411 sayılı Kanunun 73 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan sınırlama uygulanmaz.”

3. 5. maddesi şöyledir:

“Devir işlemlerine ilişkin tedbirler

MADDE 5- (1) 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan Kanun Hükmünde Kararnameler gereğince kapatılan ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının her türlü taşınır, taşınmaz, malvarlığı, alacak ve hakları ile belge ve evraklarının (devralınan varlık); her türlü tespit işlemini yapmaya, kapsamını belirlemeye, idare etmeye, avans dahil her türlü alacak, senet, çek ve diğer kıymetli evraka ilişkin olarak dava ve icra takibi ile diğer her türlü işlemi yapmaya, devralınan varlıklarla ilgili olup kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle tevsik edilen borç ve yükümlülükleri tespiti ve hiçbir şekilde devralınan varlıkların değerini geçmemesi, ek mali külfet getirmemesi, asıl borçlu ve diğer kefiller hakkında kesin aciz vesikası bulunan haller hariç olmak üzere kefaletten doğmaması ve Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY) ’ne veya diğer terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle gerçek mal veya hizmet ilişkisine dayanması şartıyla bu varlıkların değerlendirilmesi suretiyle bunları uygun bir takvim dahilinde ödemeye, kapatılan kurum ve kuruluşların taahhüt ve garanti ettiği ancak vermediği mal ve hizmet bedellerinin ödemesini durdurmaya veya ödemeye, tahsili mümkün olmadığı anlaşılan veya

tahsilinde ve takibinde yarar bulunmayan hak ve alacaklar ile taahhüt ve garantilerin tahsilinden vazgeçmeye, her türlü sulh işlemi yapmaya, devralınan varlıklarla ilişkili kredi veya gerçek bir mal veya hizmet ilişkisine dayanan borçlar nedeniyle konulmuş ve daha önce kaldırılmış takyidatları kredinin veya borcun ödenebilmesini sağlamak amacıyla kaldırıldığı andaki koşullarla tekrar koydurmaya ve ihyaya, menkul rehinleri dikkate almaya, devralınan varlıklara konulan takyidatların sınırlarını belirlemeye ve kaldırmaya, finansal kiralama dahil sözleşmelerin feshine veya devamına karar vermeye, devralınan varlıkların idaresi, değerlendirilmesi, elden çıkarılması için gerekli her türlü tedbiri almaya, gerektiğinde devralınan varlıkların tasfiyesi veya satışı amacıyla uygun görülen kamu kurum ve kuruluşlarına devretmeye, devir kapsamında olmadığı belirlenen varlıkları iadeye, kapatılanların gerçek kişiye ait olması halinde devralınacak varlıkların kapsamını belirlemeye, tereddütleri gidermeye, uygulamaları yönlendirmeye, bütün bu işlemleri yapmak amacıyla usul ve esasları belirlemeye, vakıflar yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğü, diğerleri yönünden Maliye Bakanlığı yetkilidir.

(2) (Değişik:8/4/2022-7394/35 md.) *Bu madde kapsamında devralınan varlıklardan nakit ve diğer hazır değerler emanet, diğer varlıklar ise nazım hesaplarda izlenir. Nazım hesaplarda izlenen varlıklardan; elden çıkarılanların tutarı ile elden çıkarılmayanlar rayiç bedeli tespit edilerek ilgili varlık hesapları karşılığında emanet hesaplarına alınır. Ödenmesine karar verilen borçlar asıl alacağı idareye başvuru tarihinden itibaren hesaplanacak kanuni faizi ile birlikte bu emanetlerden ödenerek kalan nakit tutarlar bütçeye gelir kaydedilir. Nakit dışı diğer tutarlar ise ilgili hesaplara alınır.*

(3) **Kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının bağlı oldukları şirketlerin faaliyetleri sonlandırılarak ticari sicil kayıtları resen terkin edilir. Bunların devralınan varlıkları dışındaki varlıkları da Hazineye bedelsiz devredilmiş sayılır.** *Bu durumda şirketlere daha önce atanmış kayyımlar tasfiye memuru olarak görevlendirilebilir veya bu şirketlere tasfiye memuru atanabilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye ve birinci fıkrada yer alan hususları bu şekilde devralınan varlıklar için de uygulamaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.*

(4) *Birinci fıkra kapsamında tespite konu edilebilecek borç ve yükümlülüklerle ilişkin olarak hak iddiasında bulunanlarca bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altmış günlük hak düşürücü süre içerisinde ilgili idaresine kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilir. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak kapatma işlemlerinde ise altmış günlük süre kapatma tarihinden itibaren başlar.*

(5) (Değişik:8/4/2022-7394/35 md.) *Borçların ödenmesinde, çeşidine bakılmaksızın beşyüz Türk lirasını geçmeyen borçlar, işçi alacakları, rehinli alacaklar, bu fıkra kapsamında türü belirtilen alacaklara girmeyen diğer alacaklar, enerji, iletişim ve su kullanımından kaynaklanan alacaklar, kamu idarelerine ödenmesi gereken vergi, resim, harç, fon kesintisi, pay gibi borçlar, çalışanların sigorta primleri şeklinde sıralama esas alınır. Emanet tutarı, ilgili sıra içerisinde bütün alacaklıların alacağını tamamen ödemeye yetmezse garameten paylaşırma yapılır. Kapatılan özel öğretim kurum ve kuruluşları, kurs, dersane, öğrenci yurtları ve pansiyonlara avans veya peşin ödeme şeklinde kapatma tarihinden sonraki dönemler için ifa edilmiş olan öğrenim ve barınma bedelleri, yukarıda belirtilen sıraya tabi tutulmaksızın iade edilir. İhtilafli taleplere ilişkin ise, talep sahiplerinin taleplerin reddine ilişkin kararın ilgililere tebliğinden itibaren 3 ay içinde dava açıldığına dair belge sunmaları halinde, bu fıkradaki sıralama değişmeksizin ihtilaf konusu tutar, kapatılan kurum/kuruluşun varlık hesaplarında nakit veya malvarlığı değerinin bulunması koşuluyla emanet hesabında tutulur. Süresinde dava açıldığına ilişkin belge sunulmaması halinde, ihtilaf konusu alacak hakkında talepte bulunulmamış gibi işlemlere devam edilir.*

Esas Sayısı : 2018/85

Karar Sayısı : 2022/127

(6) 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümleri gereğince kapatılan vakıflara ait olup mülkiyetleri Vakıflar Genel Müdürlüğüne intikal eden taşınmazlar üzerinde bulunan eğitim ve sağlık tesisleri kamu kurum ve kuruluşlarına bedelsiz, **özel hukuk tüzel kişilerine ise bedeli karşılığında tahsis edilebilir.**

(7) Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlar bu madde kapsamında istenilecek bilgi ve belgeleri onbeş gün içerisinde vermek zorundadır. Bu çerçevede talepte bulunulanlar özel kanunlarda yazılı hükümleri ileri sürerek bilgi ve belge vermekten kaçınamazlar.

(8) (Ek: 13/2/2018-7098/EK MADDE 1) Bu madde hükümleri 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnameler uyarınca gerçekleştirilen bütün kapatma işlemleri hakkında uygulanır.

(9) (Ek:8/4/2022-7394/35 md.) Münhasıran bu madde uyarınca yapılması gereken işlemlerin yürütülmesine esas olmak üzere talepte bulunanlar hakkında; millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı nedeniyle; devam etmekte olan herhangi bir adli soruşturma veya kovuşturma bulunup bulunmadığı, kovuşturmaya yer olmadığına, beraatine, ceza verilmesine yer olmadığına, davanın reddine veya düşmesine karar verilip verilmediği hususları dikkate alınarak işlemler sonuçlandırılır.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 17/5/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Cengiz ERTEN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 2. Maddesi ile Ekli (1), (2), (3) ve (4) Sayılı Listelerin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

3. Kanun'un dava konusu 2. maddesinde millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listelerde yer alan kamu personeli hakkında uygulanacak tedbirler düzenlenmiştir.

4. Maddenin (1) numaralı fıkrasında, millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan ve Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin kamu görevinden, (2) sayılı listede yer alan kişilerin Türk Silahlı Kuvvetlerinden, (3) sayılı listede yer alan kişilerin Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilatından ve (4) sayılı listede yer alan kişilerin

Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatından başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarıldığı, bu kişilere ayrıca herhangi bir tebligat yapılmayacağı, haklarında özel kanun hükümlerine göre işlem tesis edileceği öngörülmüştür.

5. Maddenin (2) numaralı fıkrasında, (1) numaralı fıkra gereğince kamu görevinden, Türk Silahlı Kuvvetlerinden, Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilatından ve Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatından çıkarılan kişilerin mahkûmiyet kararı aranmaksızın rütbe ve/veya memuriyetlerinin alınacağı, bu kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmeyecekleri, bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecekleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyecekleri, bunların uhdelerinde bulunan her türlü müteveli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevlerinin de sona ermiş sayılacağı, bunlar hakkında ayrıca 4. madde hükümlerinin uygulanacağı, bunların silah ruhsatları, gemi adamlığına ilişkin belgeleri ve pilot lisanslarının iptal edileceği, bu kişilerin oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından on beş gün içinde tahliye edilecekleri, özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacakları, bu kişiler hakkında bakanlıkları ve kurumlarınca ilgili pasaport birimine derhâl bildirimde bulunulacağı ve bu bildirim üzerine pasaport birimlerinde pasaportlarının iptal edileceği belirtilmiştir.

6. Anılan fıkroda atıfta bulunulan Kanun'un 4. maddesi, 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. ve 4. maddeleri kapsamında kamu görevinden çıkarılanların, uhdelerinde taşımış oldukları büyükelçi, vali gibi unvanları ve yüksek mahkeme başkan ve üyeliği, müsteşar, hâkim, savcı, kaymakam ve benzeri meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamayacakları ve bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacaklarına ilişkindir.

7. Bu kapsamda Kanun'a ekli dava konusu (1) sayılı listeyle Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunda çalışan 196, (2) sayılı listeyle Türk Silahlı Kuvvetlerinde çalışan 112, (3) sayılı listeyle Sahil Güvenliği Komutanlığı teşkilatında çalışan 24 ve (4) sayılı listeyle de Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatında çalışan 2360 kişi olmak üzere toplam 2692 kişinin görevine *başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın* son verilmiştir.

2. İptal Taleplerinin Gerekçesi

8. Dava dilekçesinde özetle;

- Kamu görevinden çıkarma tedbirinin süre yönünden herhangi bir belirleme içermediği, etkilerinin olağanüstü hâlden (OHAL) sonra da devam ettiği, kapsamının geniş tutulduğu, tedbire muhatap kişiler hakkında objektif, tarafsız ve şeffaf bir soruşturma süreci yürütülmediği, savunma hakkı tanınmadan kişilerin görevlerine son verildiği,

- Tedbirlerin uygulanmasına dayanak gösterilen aidiyet, iltisak ve irtibat kavramlarının belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğu, bu kavramların hukukumuza ilk defa girdiği 22/7/2016 tarihinden önceki fiillere uygulanmasının yanında terör örgütü ya da Milli Güvenlik Kurulunca (MGK) millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen, yapı oluşum ve grupların tespiti açısından da kuralların geçmişe yürütüldüğü, ayrıca siyasi ve idari bir organ olan MGK'nın kararına dayalı olarak tedbir uygulanmasının hukukilik sorunu doğuracağı, kuralların kamu düzenine karşı oluşan tehdidi ortadan kaldırma amacı bakımından zorunlu ve ölçülü olmadığı gibi OHAL'in gerekleriyle de uyumlu olmadığı, kurallarda öngörülen hususların Anayasa'nın mülga 121. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca münhasıran 25/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu ile düzenlenebileceği, olağanüstü hâlin gerekli kıldığı konularda çıkarılabilecek OHAL kanun hükmünde kararnamesi (KHK) niteliği taşımayan düzenlemenin Anayasa Mahkemesinin 1991 ve

2003 tarihli içtihatlarında belirtildiği gibi Anayasa'nın mülga 91. maddesi kapsamında yetki kanununa dayanılarak çıkarılan bir KHK olarak da değerlendirilemeyeceği,

- Kişiler hakkında herhangi bir idari ya da adli soruşturma yürütülmeden ve kesinleşmiş bir yargı kararı bulunmadan terör örgütleri ile ilişkili oldukları belirtilerek yaptırım uygulanmasının Anayasa'nın 15. maddesinde OHAL'lerde dokunulamayacak çekirdek haklardan olan masumiyet karinesine aykırılık oluşturduğu, bireysel idari işlem niteliğindeki kamu görevinden çıkarma işleminin doğrudan OHAL KHK'sı adı altında yapılmak suretiyle yargı denetimi dışında tutulduğu, her ne kadar daha sonraki bir tarihte Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonu (Komisyon) kurulmuşsa da Komisyon ve sonraki sürecin kamu görevinden çıkarma işlemine karşı etkili bir denetim mekanizması sağlamadığı,

- Kamu görevinden çıkarma işleminin kamu görevlilerinin diğer özlük işleri kapsamında olduğundan Anayasa'nın 128. maddesine göre münhasıran kanunla düzenlenmesi gerektiği, Anayasa'nın 130. maddesi uyarınca öğretim elemanlarının Yükseköğretim Kurulu ve üniversitelerin yetkili organları dışında kalan makamlarca her ne surette olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılmayacakları, bu yönüyle kuralların OHAL KHK'sı niteliği taşımadığı gibi Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından kanun şeklinde onaylanmasının Anayasa'nın mülga 121. maddesine aykırılık oluşturduğu,

- Yasama yetkisinin genelliği ilkesi gereği yasama organınca her konuda kanun çıkarılabilmesi mümkün olsa da kanunla bireysel işlem ya da yargı kararı niteliğinde tasarrufla bulunulamayacağı, dava konusu kurallarla Kanun'a ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listelerde yer alan kişilerin statülerinde kalıcı değişiklikler yapıldığı, bu nedenle tedbirlerin bireysel idari işlem niteliğinde olduğu, sırf yargı denetimi dışına çıkarmak amacıyla bireysel işlemlerin OHAL KHK'sı ile yapılarak kanun şeklinde onaylanmasının açık bir fonksiyon gaspı niteliği taşıdığı,

- Bir kişinin terör örgütüne üye olup olmadığına ya da bir yapı veya oluşumun terör örgütü olduğuna karar verme yetkisinin yargı mercilerine ait olduğu, kuralların kanun adı altında hem yargısal hem de bireysel işlemin özelliklerini barındıran karma bir yapıda olduğu, bu durumun yasama, yürütme ve yargı fonksiyonlarının tek organda toplanması anlamına geldiği,

- Kamu görevinden çıkarılan kişilerin Kanun'a ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listeler ile isim ve kimlik bilgilerinin Resmî Gazete'de yayımlanmasının itibarlarını zedelediği, kamu görevinden çıkarma, ruhsat ve lisansların iptal edilmesi, unvan ve sıfatların alınması tedbirlerinin kişilerin maaş ve sosyal güvenlik haklarında kayıplara sebebiyet verdiği, pasaportların iptal edilmesinin seyahat hürriyetini engellediği, bu kişilerin kamu görevine girmeleri ya da kamu hizmetinde çalışmalarını, özel güvenlik şirketinin kurucusu ve ortağı olma imkânlarının ellerinden alınması suretiyle çalışma hak ve hürriyeti ile kamu hizmetine girme hakkına kısıtlama getirildiği,

belirilerek kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 13., 15., 17., 20., 23., 35., 36., 38., 48., 49., 70., mülga 91., mülga 121., 125., 128., 129. ve 130. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Kanun'un 2. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrası ile (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "...ve/veya memuriyetleri..." İbaresini ve Kanun'a Ekli (1), (2), (3) ve (4) Sayılı Listeler

9. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar ilgisizliği nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

10. Dava konusu kurallarda millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan Kanun'a ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listelerde yer alan kişilerin kamu görevinden, Türk Silahlı Kuvvetlerinden, Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilatından ve Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatından başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılacakları ve memuriyetlerinin alınacağı, bu kişilere ayrıca tebligat yapılmayacağı ve haklarında özel kanun hükümlerine göre işlem tesis edileceği hükme bağlanmıştır. Kurallar kapsamında her bir kamu görevlisinin kanun hükmüyle görevine son verilmiş ve memuriyetleri alınmıştır.

11. Dava konusu kurallarla 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...*üyeliği, mensubiyeti veya...*" ibaresi dışında kalan kısmı ile (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...*ve/veya memuriyetleri...*" ibaresi aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin reddine hükmedilmiştir.

12. Anılan kararda, kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına olağan dönem için Anayasa'da öngörülen güvencelerin ötesinde bir sınırlama getiren kuralların olağanüstü dönemlerde temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması ve sınırlandırılması düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği tespiti yapılmış (bkz. §§ 63-90); kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkının OHAL yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmadığına ve milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir güvence (olağanüstü dönemlerde korunmaya devam eden güvenceler) kapsamında da bulunmadığına işaret edilmiştir. Tedbirlerin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesinin yani bireyselleştirmenin sağlanması için Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, söz konusu güvencelerin olağanüstü hâle sebebiyet veren tehdit veya tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik kuralların bu amaç dışında keyfi bir şekilde uygulanmasını engelleyecek nitelikte olduğu, bu durumda kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. §§ 91-129). Kararda ayrıca kuralların MGK kararlarına icrai bir işlev kazandırma sonucunu doğurmadığı da belirtilmiştir (bkz. §§ 130-139).

13. Dava konusu kurallar açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...*üyeliği, mensubiyeti veya...*" ibaresi dışında kalan kısmı ile (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...*ve/veya memuriyetleri...*" ibaresi ve Kanun'a ekli (1) sayılı listenin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kurallar yönünden de geçerlidir.

14. Diğer yandan Anayasa Mahkemesinin anılan kararında da belirtildiği üzere Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne göre aidiyet, *ilişkinlik ve ilgi* anlamına gelmektedir. Söz konusu kavramın kapsam ve sınırları durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla tespit edilebilecek niteliktedir. Bu nedenle anılan kavramın belirsiz olduğu söylenemez (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 305).

15. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Kurallarla ilgili Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 35., 36., 70. 125., 128. ve 129. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119.

maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kurallarda öngörülen tedbirlerin cezai niteliği haiz olmamasının bir sonucu olarak anılan tedbirlere ceza hukukunun çekirdek haklarının uygulanmasını gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu nedenle kuralların Anayasa'nın 38. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

Kuralların ayrıca Anayasa'nın 23., 48., 49., mülga 91., mülga 121. ve 130. maddeleriyle de ilgisi görülmemiştir.

b. Kanun'un 2. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin “Birinci fıkraya gereğince kamu görevinden, Türk Silahlı Kuvvetlerinden, Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilatından ve Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatından çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın, rütbe ... alınır” Bölümü

16. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

17. Kural, Kanun'a ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listeler ile kamu görevinden, Türk Silahlı Kuvvetlerinden, Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilatından ve Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatından çıkarılan kişilerin rütbelerinin alınacağını hükme bağlamaktadır.

18. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin “Birinci fıkraya gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın rütbe ... alınır” bölümü aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

19. Belirtilen kararda, darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan terör örgütleri veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla mücadele etmek amacıyla OHAL şartlarında olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin rütbelerinin alınmasını düzenleyen kuralın, özellikle tedbire karşı etkili idari ve yargısal yolların tesis edilmesiyle birlikte demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacı bakımından kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. § 148).

20. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin “Birinci fıkraya gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın rütbe ... alınır” bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

21. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 35., 36., 70. 125., 128. ve 129. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın ayrıca Anayasa'nın 23., 38., 48., 49., mülga 91., mülga 121. ve 130. maddeleriyle de ilgisi görülmemiştir.

c. Kanun'un 2. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin "...ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; ..." Bölümü

22. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

23. Kural, Kanun'a ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listeler ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmalarını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerini hükme bağlamaktadır.

24. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; ..." bölümü aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

25. Anılan kararda, millî güvenlik bakımından risk oluşturabilecek durumları nedeniyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemelerini ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerini öngören ve kamu hizmetine girme hakkına sınırlama getiren tedbire ilişkin olarak her bir birey yönünden tedbirin hukuka uygunluğunun denetlenebilmesi için Komisyona ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, ayrıca tedbirin devletin kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldıracak herhangi bir kısıtlama getirmediği, bu durumda kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlama bakımından kamu hizmetine girme hakkına *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. §§ 165,166).

26. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; ..." bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

27. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 70., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 36., 125. ve 128. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 15., 40., 70., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 23., 35., 38., 48., 49., mülga 91., mülga 121., 129. ve 130. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

ç. Kanun'un 2. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin "...bunların uhdelelerinde bulunan her türlü mütevelli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır; ..." Bölümü

28. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

29. Kural, Kanun'a ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listeler ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin uhdelelerinde bulunan her türlü müteveli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevlerinin de sona ermiş sayılacağını hükme bağlamaktadır.

30. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "... bunların uhdelelerinde bulunan her türlü müteveli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır." bölümü aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

31. Söz konusu kararda 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "*Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkumiyet kararı aranmaksızın rütbe ... alınır.*" bölümüne ilişkin açıklanan gerekçelerin uygun olduğu ölçüde belirtilen kural yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir (bkz. § 174).

32. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "... bunların uhdelelerinde bulunan her türlü müteveli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır." bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

33. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 35., 36., 70., 125., 128., 129. ve 130. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 23., 38., 48., 49., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

d. Kanun'un 2. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin "...bunlar hakkında ayrıca 4 üncü madde hükümleri uygulanır." Bölümü

34. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

35. Kural, Kanun'a ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listeler ile kamu görevinden, Türk Silahlı Kuvvetlerinden, Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilatından ve Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatından çıkarılan kişilerin varsa uhdelelerinde taşımış oldukları büyükelçi, vali gibi unvanları ve müsteşar, kaymakam ve benzeri meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamayacaklarını, bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacaklarını hükme bağlamaktadır.

36. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (3) numaralı fıkrası aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu fıkranın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

37. Anılan kararda, 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "*Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkumiyet kararı aranmaksızın rütbe ... alınır.*" bölümüne ilişkin açıklanan gerekçelerin uygun olduğu ölçüde belirtilen kural yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir (bkz. § 281).

38. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (3) numaralı fıkrasının Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

39. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 35., 36., 70., 125., 128., 129. ve 130. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 23., 38., 48., 49., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

e. Kanun'un 2. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinde Yer Alan “*Bunların silah ruhsatları,...*” Bölümü

40. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

41. Kural, Kanun'a ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listeler ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin hangi sebeple edinildiğine bakılmaksızın her türlü silah ruhsatının iptal edileceğini hükme bağlamaktadır.

42. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “*Bunların silah ruhsatları, ...*” ibaresi aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

43. Anılan kararda 7086 sayılı Kanun'a ekli (1) sayılı listeye kamu görevinden çıkarılan kişilerin silah ruhsatlarının iptal edilmesini öngören tedbire ilişkin olarak her bir birey yönünden tedbirin hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, ayrıca silah ile kamu güvenliği kavramları arasındaki yakın ilişki dikkate alındığında silah edinilmesinde bireysel menfaatlere karşı toplumsal yararın öncelikli bir konumda olduğu, bu durumda demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacı bakımından söz konusu kişilerin silah ruhsatlarının iptal edilmesini öngören tedbirin mülkiyet hakkına *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. §§ 191, 192).

44. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “*Bunların silah ruhsatları, ...*” ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

45. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 35., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 36., 125., 128. ve 129. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 35., 40., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 20., 23., 38., 48., 49., 70., mülga 91., mülga 121. ve 130. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

f. Kanun'un 2. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinin "...gemi adamlığına ilişkin belgeleri..." Bölümü

46. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

47. Kural, Kanun'a ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listelerle kamu görevinden çıkarılan kişilerin gemi adamı belgelerinin iptal edileceğini hükme bağlamaktadır.

48. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "... gemi adamlığına ilişkin belgeleri..." bölümü aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

49. Kararda, 7086 sayılı Kanun'a ekli (1) sayılı listeye kamu görevinden çıkarılan kişilerin gemi adamı belgelerinin iptal edilmesini öngören tedbire ilişkin olarak her bir birey yönünden tedbirin hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, ayrıca bu belgelerin sağladığı bir takım avantajların kamu güvenliği aleyhine kullanılmasının önüne geçilmesine ilişkin tedbirin demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacı bakımından çalışma hak ve hürriyetine *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. §§ 213-215).

50. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...gemi adamlığına ilişkin belgeleri..." bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

51. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 40., 48., 49., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 23., 35., 36. ve 125. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 40., 48., 49., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 38., 70., mülga 91., mülga 121., 128., 129. ve 130. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

g. Kanun'un 2. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinin "...ve pilot lisansları iptal edilir..." Bölümü

52. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

53. Kural, Kanun'a ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listelerle kamu görevinden çıkarılan kişilerin pilot lisanslarının iptal edileceğini hükme bağlamaktadır.

54. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "... ve pilot lisansları iptal edilir..." bölümü aynı içeriğe sahiptir. Anayasa

Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

55. Kararda, 7086 sayılı Kanun'a ekli (1) sayılı listeye kamu görevinden çıkarılan kişilerin pilot lisanslarının iptal edilmesini öngören tedbire ilişkin olarak her bir birey yönünden tedbirin hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, ayrıca bu belgelere dayanılarak kamu güvenliği aleyhine bir takım faaliyetlerin önüne geçilmesini hedefleyen kuralın demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacı bakımından çalışma hak ve hürriyetine *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde* bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. §§ 229-231).

56. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "... ve pilot lisansları iptal edilir..." bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

57. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 40., 48., 49., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 23., 35., 36. ve 125. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 40., 48., 49., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 38., 70., mülga 91., mülga 121., 128., 129. ve 130. maddeleriyle ilgili görülmemiştir.

ğ. Kanun'un 2. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinin "...ve bu kişiler oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından onbeş gün içinde tahliye edilir." Bölümü

58. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40.,118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

59. Kural, Kanun'a ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listelerle kamu görevinden çıkarılan kişilerin oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından on beş gün içinde tahliye edilmelerini hükme bağlamaktadır.

60. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...ve bu kişiler oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından onbeş gün içinde tahliye edilir." bölümü aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

61. Kararda, 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...üyeliği, mensubiyeti veya..." ibaresi dışında kalan kısmı ile (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...ve/veya memuriyetleri..." ibaresi ve Kanun'a ekli (1) sayılı listeye ilişkin açıklanan gerekçelerin uygun olduğu ölçüde belirtilen kural yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir (bkz. § 237-238).

62. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer

alan "... ve bu kişiler oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından onbeş gün içinde tahliye edilir." bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

63. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 35., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 36., 70., 125., 128., 129. ve 130. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 35., 40., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 23., 38., 48., 49., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

h. Kanun'un 2. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Üçüncü Cümlesi

64. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

65. Kural, Kanun'a ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listeler ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacaklarını hükme bağlamaktadır.

66. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesi aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu cümlenin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

67. Anılan kararda, 7086 sayılı Kanun'a ekli (1) sayılı listeyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacaklarını öngören tedbire ilişkin olarak her bir birey yönünden tedbirin hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, ayrıca kişilerin özel güvenlik alanında gösterdiği faaliyetlerin kamu güvenliği ile doğrudan bir ilgisinin bulunduğu dikkate alındığında demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacı bakımından söz konusu kişilerin özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacaklarını öngören tedbirin çalışma hak ve hürriyetine *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. §§ 252-254).

68. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

69. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 40., 48., 49., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 36. ve 125. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 40., 48., 49., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 23., 35., 38., 70., mülga 91., mülga 121., 128., 129. ve 130. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

1. Kanun'un 2. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Dördüncü ve Beşinci Cümleleri

70. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40. maddesi yönünden de incelenmiştir.

71. Kurallar, Kanun'a ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listeler ile kamu görevinden çıkarılan kişiler hakkında görev yaptıkları bakanlıklar ve kurumlarınca ilgili pasaport birimine derhal bildirimde bulunulacağını, bu bildirim üzerine bu kişilerin pasaportlarının iptal edileceğini hükme bağlamaktadır.

72. Dava konusu kurallar ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının dördüncü ve beşinci cümleleri aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu cümlelerin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline hükmedilmiştir.

73. Söz konusu kararda, kişilerin yurt dışına çıkma hürriyetine olağan dönem için Anayasa'da öngörülen güvencelerin ötesinde bir sınırlama getiren kuralların olağanüstü dönemlerde temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması ve sınırlanmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği tespiti yapılmış (bkz. §§ 256-267); OHAL koşullarında Kanun'a ekli listelerle kamu görevinden çıkarılarak pasaportları iptal edilen kişilerin söz konusu tedbire karşı başvurabilecekleri etkili bir denetim mekanizması öngörülmediğinden seyahat hürriyetine olağanüstü dönemde *durumun gerektirdiği ölçüyü* aşan bir sınırlama getirildiği sonucuna varılmıştır (bkz. §§ 269-276).

74. Dava konusu kurallar açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının dördüncü ve beşinci cümlelerinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kurallar yönünden de geçerlidir.

75. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 15., 23. ve 40. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

Kurallar Anayasa'nın 15., 23. ve 40. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 35., 36., 38., 48., 49., 70., mülga 91., mülga 121., 125., 128., 129. ve 130. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

B. Kanun'un 3. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "...ile bunların eş ve çocuklarına..." ve "...telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere..." İbarelerinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

76. Kanun'un 3. maddesinin dava konusu kuralların yer aldığı (1) numaralı fıkrasında, olağanüstü hâlin devamı süresince; 667 sayılı KHK'nın 3. ve 4. maddeleri uyarınca hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişiler ile bunların eş ve çocuklarına ilişkin olarak yetkili kurul, komisyon ve diğer mercilerce ihtiyaç duyulan, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca müşteri sırrı kapsamında kabul edilenler hariç, telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere her türlü bilgi ve belgenin, kamu ve özel tüm kurum ve kuruluşlarca vakit geçirilmeksizin verileceği öngörülmektedir. Dava konusu kurallar fıkra da yer alan "...ile bunların eş ve çocuklarına..." ve "...telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere..." ibareleridir.

77. 667 sayılı KHK'nin 3. maddesi uyarınca terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle hakkında inceleme ve soruşturma yürütülenler Anayasa Mahkemesi üyeleri, Yargıtay daire başkanı ve üyeleri, Danıştay daire başkanı ve üyeleri, hâkim ve savcılar ile Sayıştay meslek mensuplarıdır.

78. Anılan KHK'nin 4. maddesinde ise terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle hakkında inceleme ve soruşturma yürütülenler; 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na tabi personel, 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'na tabi personel, 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu'na tabi personel, Milli Savunma Bakanına bağlı personel, 11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu'na tabi personel, mahalli idareler personeli, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile 667 sayılı KHK'nin 3. maddesinde belirtilenler hariç diğer mevzuata tabi her türlü kadro, pozisyon ve statüde (işçi dahil) istihdam edilen personel ile bir bakanlığa bağlı, ilgili veya ilişkili olmayan diğer kurumlarda her türlü kadro, pozisyon ve statüde (işçi dahil) istihdam edilen personeldir.

79. Buna göre dava konusu "...ile bunların eş ve çocuklarına..." ibaresi ile öngörülen husus terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olup olmadığı konusunda inceleme ve soruşturma yürütülen söz konusu kişilerin eş ve çocuklarına ilişkin olarak yetkili kurul, komisyon ve diğer mercilerce ihtiyaç duyulan telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dâhil olmak üzere her türlü bilgi ve belgenin, 5411 sayılı Kanun uyarınca müşteri sırrı kapsamında kabul edilenler hariç, kamu ve özel tüm kurum ve kuruluşlarca vakit geçirilmeksizin verilmesidir.

80. Diğer yandan dava konusu "...telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere..." ibaresinin kapsamına hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen söz konusu kişiler de dâhil olup dolayısıyla belirtilen kural uyarınca yetkili kurul, komisyon ve diğer mercilerce ihtiyaç duyulan bu kişilere ilişkin telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitine ilişkin bilgi ve belgenin kamu ve özel tüm kurum ve kuruluşlarca vakit geçirilmeksizin verilmesi gerekmektedir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

81. Dava dilekçesinde özetle; kurullarla sadece hakkında soruşturma açılan kişilerin değil, aynı zamanda bunların eş ve çocuklarına ait bilgilerin de verilmesinin zorunlu hâle getirildiği, Anayasa'nın 38. maddesinde ceza sorumluluğunda şahsiliğin kabul edildiği, buna göre bir kimsenin eş, çocukları ve ebeveynleri de dâhil olmak üzere başkalarının eylem ve işlemleri dolayısıyla sorumlu tutulamayacağı, Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan suç ve cezalara ilişkin ilkelerin disiplin soruşturmaları için de geçerli olduğu, kurala göre verilmesi istenen bilgilerin içinde pek çok kişisel verinin de olacağı, Anayasa'nın 20. maddesinde de kişisel verilerin korunması hakkının güvence altına alındığı ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin ilkelere uyulmaksızın ve kendileriyle ilgisi olmamasına rağmen bu kişilerin eşleri ya da ebeveynleri hakkındaki bir soruşturma dolayısıyla kişisel verilerin toplanması ve kullanılmasının Anayasa'ya aykırılık oluşturduğu, öte yandan Anayasa'nın 22. maddesine göre haberleşme özgürlüğüne ancak hâkim kararıyla müdahale edilebileceği, kuralda hâkim kararı aranmaksızın telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere her türlü bilginin soruşturma makamlarınca istenebileceği belirtilerek kurulların Anayasa'nın 20., 22. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. "...ile bunların eş ve çocuklarına..." İbaresini

82. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 15. maddesi yönünden de incelenmiştir.

83. Kural, 5411 sayılı Kanun uyarınca müşteri sırrı kapsamında kabul edilenler hariç, terör örgütlerine veya MGK tarafından devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olup olmadığı konusunda inceleme ve soruşturma yürütülen kişilerin eş ve çocuklarına ilişkin olarak yetkili kurul, komisyon ve diğer mercilerce ihtiyaç duyulan telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dâhil olmak üzere her türlü bilgi ve belgenin, kamu ve özel tüm kurum ve kuruluşlarca vakit geçirilmeksizin verilmesini düzenlemektedir.

84. Dava konusu kural olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olarak getirilmiş ve sadece bu dönemde uygulanmıştır. Bu nedenle kurala ilişkin Anayasa'ya uygunluk denetiminin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerekir.

85. Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde genel olarak herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu belirtilmiş, ikinci cümlesinde kişisel veriler bağlamındaki bazı özel güvenceler sayılmış, üçüncü cümlesinde kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği düzenlenmiş, dördüncü cümlesinde ise kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre lafzı dikkate alındığında Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında sadece işleme şeklindeki sınırlama ya da müdahalelere karşı değil kişisel verilere yönelik her türlü müdahale veya sınırlamalara karşı güvence getirdiği anlaşılmaktadır.

86. Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yönünden inceleme yapılabilmesi için öncelikle anılan hak kapsamında korunması gereken bir kişisel verinin olup olmadığı belirlenmelidir. Anayasa hükmünün lafzı, konuya ilişkin uluslararası belgeler ve karşılaştırmalı hukuk dikkate alınarak Anayasa Mahkemesi tarafından kişisel veri kavramının -belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla- bir gerçek veya tüzel kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade ettiği kabul edilmiştir (AYM, E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014; E.2013/122, K.2014/74, 9/4/2014; E.2014/149, K.2014/151, 2/10/2014; E.2013/84, K.2014/183, 4/12/2014; E.2014/180, K.2015/30, 19/3/2015; *Bülent Kaya* [GK], B. No: 2013/2941, 11/5/2016, § 49; *Fatih Saraman*, [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 57).

87. Anayasa'nın 22. maddesi de "*Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır. /Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar. /İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir.*" hükmü ile haberleşme hürriyetini düzenlemektedir.

88. Dava konusu kural 667 sayılı KHK çerçevesinde hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişilerin eş ve çocuklarına ilişkin olarak 5411 sayılı Kanun uyarınca müşteri sırrı kapsamında kabul edilenler hariç, telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dâhil olmak üzere

ihtiyaç duyulan her türlü bilgi ve belgenin yetkili kurul, komisyon ve diğer mercilerce verilmesini öngörmektedir. Telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitine yarayan, aranan numara, arama zamanı, arama yeri, arama süresi, yer ve zaman gibi sinyal bilgilerini ifade eden geçmişe dönük iletişim trafiği olarak bilinen (HTS-Historical Traffic Search) arama trafiği kayıtlarının kişisel veri mahiyetinde olduğu açıktır. Bunun yanında kural telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti haricinde ihtiyaç duyulan her türlü bilgi ve belgenin de verilmesini öngörmektedir. İstenecek diğer bilgi ve belgenin kapsamı tam olarak anlaşılammakla birlikte bunların kişisel veri niteliğinde olabileceği de kuşkusuzdur. Bu verilerin yetkili kurul, komisyon ve diğer mercilere verilmek üzere paylaşılması kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetine yönelik sınırlama niteliğindedir.

89. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyeti OHAL yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu haklar yönünden OHAL'lerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirlerin alınması mümkündür.

90. Anılan haklar, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi'nin (MSHUS) 4. maddesinin (2) numaralı ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında ve bu Sözleşme'ye ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında olmadığı gibi milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir güvence (olağanüstü dönemlerde korunmaya devam eden güvenceler) kapsamında da değildir.

91. Türkiye'nin imzaladığı 1981 tarihli ve 108 sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Kişilerin Korunmasına Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin 9. maddesinde de devlet güvenliği, kamu güvenliği, devletin ekonomik menfaatlerinin korunması ve suçlarla mücadele edilmesi, ilgilinin veya üçüncü kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması ile verilerin istatistiki veya bilimsel amaçlarla kullanılması durumlarında kişisel verilerin korunmasına sınırlamalar getirilebileceği öngörülmüştür.

92. Haberleşme hürriyeti ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin hakların olağanüstü dönemlerde kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması veya bunlar için Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilmesi Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca mümkün olmakla birlikte bu husus, yapılacak düzenlemelerde sınırsız bir takdir yetkisi tanındığı anlamına gelmemektedir. Anılan maddede olağanüstü hâllerde durumun gerektirdiği ölçüde söz konusu düzenlemelerin yapılabileceği belirtilmiştir. Bu nedenle haberleşme hürriyeti ile kişisel verilerin korunmasına ilişkin ilkelere getirilen sınırlamaların Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında *durumun gerektirdiği ölçüde* olduğunun söylenebilmesi için bunu aşan keyfi müdahalelere izin verilmemesi gerekir.

93. Kuralla haberleşme hürriyeti ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin ilkelere getirilen sınırlamaların *ölçülü* olup olmadığı değerlendirilirken ülkemizde olağanüstü hâl ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve olağanüstü hâl ilanı sonrasında ortaya çıkan koşulların yanı sıra sınırlamanın kapsam ve boyutu da dikkate alınmalıdır.

94. Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelik terör faaliyetlerinin tespiti ve önlenmesi devletin temel ödevlerindedir. Bu açıdan terör örgütlerinin ve bunların faaliyetlerinin tespiti, bu suretle suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ve haberleşme hürriyetinin sınırlandırılmasının meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmaktadır (*Bestami Eroğlu* [GK], B. No:2018/23077, 17/9/2020, § 137).

95. Dava konusu kuralla, telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dâhil olmak üzere haklarındaki her türlü bilgi ve belgenin yetkili kamu otoritelerine verilmesi öngörülen kişilerle ilgili olarak herhangi bir inceleme ve soruşturmanın bulunmadığını belirtmek gerekir. Bu kişiler, haklarında terör örgütlerine veya MGK tarafından devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olup olmadığı konusunda inceleme ve soruşturma yürütülen kişilerin eş ve çocuklarıdır. Haklarında inceleme ve soruşturma yürütülen kişilerin eş ve çocuklarının her türlü kişisel verisinin ilgili kamu otoritelerine verilmesinin zorunlu kılınmasının suç işlenmesinin önlenmesi amacına ulaşılması bakımından gerekli olduğunun kabulü güçtür. Eşleri veya ebeveynleri hakkında inceleme veya soruşturma bulunması, bu kişilerin neredeyse tüm kişisel verilerinin kamu otoritelerine verilmesinin öngörülmesini haklılaştırmamaktadır. Olağanüstü hali doğuran sebeplerin bertaraf edilmesi ihtiyacı dahi keyfi uygulamalara kapı aralayan bu derece geniş yetkilerin kamu otoritelerine verilmesini zorunlu kılmamaktadır. Bu nedenle kuralla, kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına ve haberleşme hürriyetine getirilen sınırlamanın olağanüstü hâl koşullarında bile durumun gerektirdiği ölçüyü aştığı değerlendirilmiştir.

96. Açıklanan nedenlerle iptali talep edilen ibare Anayasa'nın 15, 20. ve 22. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 38. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

b. "...telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere..." İbaresini

97. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 15. maddesi yönünden de incelenmiştir.

98. Dava konusu kural, 667 sayılı KHK'nın 3. ve 4. maddeleri uyarınca hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişilere ait telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitine ilişkin bilgilerin olağanüstü hâlin devamı süresince yetkili kurul, komisyon ve diğer mercilerce verilmesini öngörmektedir.

99. Kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu ve yalnızca olağanüstü hâl süresince uygulanabileceği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kurala ilişkin Anayasa'ya uygunluk denetiminin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerekir.

100. Kurala göre hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişiler için telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitini içeren bilgilerin kamu ve özel tüm kurum ve kuruluşlarca yetkili makamlara verilmesi kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına ve haberleşme hürriyeti hakkına sınırlama getirmektedir.

101. Kural, olağanüstü hâl süresince hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişilerle ilgili telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitini öngördüğünden ceza muhakemesinin etkili işleyişine hizmet eden bir koruma tedbiri olarak nitelendirilebilir.

102. Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan çekirdek alan kapsamında olması nedeniyle olağanüstü dönemlerde dahi masumiyet/suçsuzluk karinesine aykırı düzenlemeler yapılamaz. Nitekim anılan maddede savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz denilmektedir (AYM, E. 2017/21, K.2020/77, 24/12/2020, § 185).

103. Suçsuzluk karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin, adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade eder. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (AYM, E. 2017/21, K.2020/77, 24/12/2020, § 186).

104. Olağanüstü hâl süresince belirli suçlar için yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda ceza muhakemesinde öngörülen telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti şeklindeki koruma tedbirlerine ilişkin karar alma sürecini belirleyen düzenlemeler bu işlemlerin birer tedbir olma özelliğini değiştirmez. Ceza muhakemesinin etkili işlemesi ve maddi gerçeğin açığa çıkarılması için inceleme ve soruşturma sürecinde kişiler hakkında koruma tedbirlerinin uygulanması onların suçlu muamelesine tabi tutuldukları anlamına gelmez. Bu yönüyle kuralın Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve hiçbir durumda dokunulamayan temel hak ve ilkelere biri olan suçsuzluk karinesiyle çeliştiği söylenemez (AYM, E. 2017/21, K.2020/77, 24/12/2020, § 187). Bu nedenle kuralın Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

105. Terör örgütlerinin faaliyetlerinin tespit edilerek bunların üyelerinin cezalandırılması ve üye olmamakla birlikte bunlarla irtibatlı olanların kamu görevinden arındırılması amacıyla haberleşme hürriyetine ve kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına olağan dönemin ötesinde birtakım sınırlamalar getirilmesi mümkündür. Bu bağlamda hakkında soruşturma veya inceleme bulunan kişilere ait telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitine ilişkin bilgilerin yetkili makamlara verilmesinin olağanüstü hâl koşullarında başvurulabilecek tedbirlerden olduğu değerlendirilmiştir.

106. Öte yandan Anayasa'nın 22. maddesinin ikinci fıkrasında usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça haberleşmenin gizliliğine dokunulamayacağı belirtilmiş, yetkili merciin kararının yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulacağı ve hâkimin, kararını kırk sekiz saat içinde açıklayacağı, aksi halde kararın kendiliğinden kalkacağı hükme bağlanmıştır.

107. Dava konusu kuralda belirtilen kişilere ait telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitine ilişkin bilgilerin yetkili makamlara verilmesinde hâkim kararı aranmamasının Anayasa'nın 22. maddesinde belirtilen özel güvenceye aykırılık teşkil ettiği açıktır. Ancak yetkili makamlara verilebilecek bilginin telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitine ilişkin bilgilerle sınırlı olduğu ve iletişimin dinlenmesini ve kayda alınmasını kapsamadığı gözetildiğinde Anayasa'nın 22. maddesinin ikinci fıkrasına aykırı olan bu tedbirin olağanüstü hâl koşullarında müsamaha gösterilebilir nitelikte olduğu ve durumun gerektirdiği ölçüyü aşmadığı değerlendirilmiştir.

108. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 20. ve 22. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 38. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun'un 5. Maddesinin (1) Numaralı fıkrasında Yer Alan "...aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle..." İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

109. Kanun'un 5. maddesinde OHAL sürecinde KHK'lar ile kapatılan kurum ve kuruluşların Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen mal varlığının yönetimine ve kapatılan bu kuruluşlardan alacağı olanlara yapılacak ödemelere ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir.

110. Bu kapsamda maddenin (1) numaralı fıkrasında OHAL KHK'ları gereğince kapatılan ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının devralınan varlıklarıyla ilgili olup kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle tevsik edilen borç ve yükümlülükleri tespiti ve hiçbir şekilde devralınan varlıkların değerini geçmemesi, ek mali külfet getirmemesi, asıl borçlu ve diğer kefiller hakkında kesin aciz vesikası bulunan hâller hariç olmak üzere kefaletten doğmaması ve FETÖ/PDY'ye veya diğer terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle gerçek mal veya hizmet ilişkisine dayanması şartıyla bu varlıkların değerlendirilmesi suretiyle bunları uygun bir takvim dahilinde ödemeye, kapatılan kurum ve kuruluşların taahhüt ve garanti ettiği ancak vermediği mal ve hizmet bedellerinin ödemesini durdurmaya veya ödemeye vakıflar yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğünün, diğerleri yönünden Maliye Bakanlığının yetkili olduğu belirtilmiştir. Söz konusu fıkrada yer alan "...aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

111. Buna göre kural kişinin OHAL KHK'sı ile kapatılan bir kurum ve kuruluştan olan alacağının ödenmesini o kişinin FETÖ/PDY'ye veya diğer terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmaması şartına tabi kılmakta, başka bir ifadeyle bu şekilde bir aidiyeti, iltisakı veya irtibatı tespit edilen kişilere gerçek mal veya hizmet ilişkisine dayansa dahi kural uyarınca söz konusu alacakları ödenmemektedir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

112. Dava dilekçesinde özetle; kuralın kişilerin mülkiyet hakkına sınırlama teşkil ettiği, kuralda yer alan aidiyet, iltisak ve irtibat kavramlarının içeriğinin belirsiz ve öngörülemez olduğu, bu kavramların içeriğinin 667 sayılı KHK'da ve daha sonra çıkarılan KHK'larda tanımlanmadığı gibi iptali istenen kuralda da tanımlanmadığı, hangi fiillerin bu kavramın kapsamına girdiğini açıklayan bir yargı kararı ya da bir düzenleme bulunmadığı, Anayasa ile güvence altına alınan mülkiyet hakkına ciddi bir sınırlama getiren ve alacakların tahsil edilememesi sonucunu doğuran bu düzenlemenin kanunilik ölçütünü sağlamadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

113. Dava konusu kural, OHAL KHK'ları gereğince kapatılan kurum ve kuruluşların OHAL dönemi öncesinde doğmuş borçlarını da kapsayacak şekilde uygulanma imkânına sahiptir. Bu itibarla kural, OHAL süresiyle sınırlı bir düzenleme öngörmemektedir. Buna göre kuralın OHAL süresini aşan biçimde uygulanma imkânının bulunduğu anlaşıldığından kurala ilişkin incelemenin Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre yapılması gerekir.

114. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında düzenlenen mülkiyet hakkı mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacağı da koruma altına almaktadır.

115. Kural OHAL KHK'ları kapsamında kapatılarak Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarından alacağı olan kişilerin FETÖ/PDY'ye veya diğer terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya

irtibatı olması hâlinde sözü edilen kurum ve kuruluşların malvarlığından olan alacaklarının ödenmeyeceğini öngörmek suretiyle üçüncü kişilerin mülkiyet hakkına sınırlama getirmektedir.

116. Mülkiyet hakkına sınırlama getirilirken öncelikle temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Anayasa'nın anılan maddesi uyarınca temel haklara sınırlama getiren düzenlemelerin, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 371).

117. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilir. Kamu yararı kavramı mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır. Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir (*Nusrat Külah*, B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56; *Yunis Ağlar*, B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29).

118. Dava konusu kuralın kapsamına giren alacakların ödenmemesinin öngörülmesinin bunların muvazaalı olmasına veya varlığının kuşkulu görülmesine dayanmadığı anlaşılmaktadır. Dava konusu kuralın bulunduğu fıkranın dava konusu edilmeyen bölümü gözetildiğinde idarenin, hileli işlemlere dayandığı tespit edilen alacakları ödememe konusunda yeterli araçlarla zaten donatıldığı görülmektedir. Dolayısıyla dava konusu kuralın amacının terör örgütlerine aidiyeti, irtibatı veya iltisakı görülenlerin alacaklarının ödenmesinin engellenmesi olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle dava konusu kuralda belirtilen alacakların ödenmemesinin sebebi bu alacakların terör örgütüne aidiyetinin, irtibatının veya iltisakının bulunduğu düşünülen kişilere ait olmasıdır.

119. Temelindeki hukuki ilişkinin varlığı ve hukuka uygun olarak doğduğu hususunda kuşku bulunmayan bir alacağın sırf alacaklısının terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olduğunun değerlendirilmiş olması sebebiyle ödenmemesinin demokratik bir hukuk devletinde meşru görülmesi mümkün değildir. Kuşkusuz terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı oldukları somut ve hukuken kabul edilebilir delillerle ortaya konulan kişilerle ilgili olarak makul ve ölçülü tedbirlerin alınması devletin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak bunların özel hukuk ilişkileri çerçevesinde ifa ettikleri yükümlülüklerinin bir sonucu olarak doğan alacaklarının ödenmemesi yolunda düzenleme yapılması başvurulabilecek makul ve meşru tedbirler arasında kabul edilemez.

120. Bu durumda dava konusu kuralın kamu yararına yönelik meşru bir amaca dayandığı söylenemez.

121. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Ç. Kanun'un 5. Maddesinin (3) Numaralı Fıkrasının Birinci ve İkinci Cümlelerinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

122. 15 Temmuz darbe girişiminden sonra OHAL'in ilan edilmesi ve bu kararın TBMM tarafından onaylanmasını takip eden süreçte Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu tarafından Anayasa'nın o tarihte yürürlükte bulunan 121. maddesine dayanılarak OHAL KHK'ları çıkarılmıştır. Söz konusu KHK'lar ile OHAL'in ilanına sebep olan olay ve olguların bertaraf edilmesi amacıyla kişi ve kuruluşlara yönelik birtakım tedbirler öngörülmüştür.

123. Bu çerçevede OHAL kapsamında yürürlüğe konulan KHK'lar gereğince terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı bulunduğu belirtilen dernek, vakıf, sendika, federasyon ve konfederasyon gibi sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra özel sağlık kuruluşları, özel öğretim kuruluşları, vakıf yükseköğretim kurumları ile basın-yayın alanında faaliyet gösteren özel radyo ve televizyonlar, gazete ve dergiler ile yayınevleri ve dağıtım kanalları kapatılmıştır.

124. Yine OHAL kapsamında yürürlüğe konulan KHK'larda kapatılan söz konusu kuruluşlara ait olan taşınırlar ile her türlü mal varlığının, alacak ve hakların, belge ve evrakın Hazineye veya ilgisine göre Vakıflar Genel Müdürlüğüne bedelsiz olarak devredilmiş sayılmasına, bunlara ait taşınmazların tapuda resen Hazine veya ilgisine göre Vakıflar Genel Müdürlüğü adına tescil edilmesine ilişkin düzenlemeler getirilmiştir.

125. 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (3) numaralı fıkrasının dava konusu birinci ve ikinci cümlelerinde kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının bağlı oldukları şirketlerin faaliyetlerinin sonlandırılarak ticari sicil kayıtlarının resen terkin edilmesi; bunların devralınan varlıkları dışındaki varlıklarının da Hazineye bedelsiz devredilmiş sayılması hükme bağlanmaktadır.

126. 670 sayılı KHK'da açıklanan madde gerekçesinde "...Üçüncü fıkra ile, KHK'lar uyarınca yapılan işlemlerde hangi malvarlıklarının tedbir öngörülen oluşumlara, hangilerinin bağlı oldukları şirketlere ait olduğunun tespitiyle ilgili sorunlar karşısında, kapatılanların bağlı oldukları şirketlerin faaliyetlerinin sonlandırılması, ticaret sicil kayıtlarının resen terkin edilmesi ve malvarlıklarının Hazineye bedelsiz devri ve bu fıkranın uygulanmasına ilişkin düzenlemeleri yapma hususunda Maliye Bakanlığına yetki verilmesi öngörülmektedir..." denilmektedir.

127. Buna göre dava konusu kurallar uyarınca OHAL kapsamında yürürlüğe konulan KHK'lar gereğince kapatılan söz konusu kurum ve kuruluşların bağlı oldukları şirketlerin de faaliyetleri sonlandırılarak ticaret sicil kayıtları resen terkin edilmekte ve bunların malvarlıkları da bedelsiz olarak Hazineye devredilmektedir.

2. İptal Taleplerinin Gerekçesi

128. Kurullarla kurum ve kuruluşlar, özel televizyon ve radyolar, gazete, dergi ve dağıtım kanalları kapatılırken hiçbir usulî güvenceye uyulmadığı, gerçek bir soruşturma çerçevesinde suçlamalar ve deliller bildirilerek ilgililerin savunmalarının alınmadığı, bağımsız ve tarafsız bir soruşturmanın yürütülmediği, muğlak ve içeriği belirsiz irtibat ve iltisak gibi kavramlara dayanılarak ve bunlar geçmişe yürütülerek kapatma kararlarının verildiği, kapatılan kurum ve kuruluşlar hakkında herhangi bir yargılamanın yapılmadığı, teşebbüs özgürlüğüne ve mülkiyet hakkına müdahale edildiği, bu müdahalenin kanuni ve ölçülü olmadığı belirtilerek kurulların Anayasa'nın 13., 35. ve 48. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Birinci Cümle

129. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 15., 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

130. Kural, kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının bağlı oldukları şirketlerin faaliyetlerinin sonlandırılarak ticari sicil kayıtlarının resen terkinini öngörmektedir.

131. Kuralda öngörülen tedbirin OHAL'in ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu açıktır. Söz konusu tedbir olağanüstü hâl ilanını gerektiren tehlikenin bertaraf edilmesi amacına yönelik olarak bu dönemde uygulanmış, hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Kuralın, tedbire muhatap şirketlerin statülerinde ileriye yönelik sürekli değişiklikler meydana getirmesi, OHAL süresince uygulanma özelliğini aşan bir niteliğe sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Kural Resmî Gazete'de yayımlanmak suretiyle defaten uygulanmış ve belli şirketler hakkında hükmünü icra etmiştir. Kuralın kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının bağlı oldukları şirketlerle ilgili olarak uygulandığı dikkate alındığında geleceğe yönelik genel, soyut ve herkesi bağlayıcı bir etki meydana getirmediği açıktır. Bu yönüyle kural OHAL dönemini aşan genel bir düzenleme niteliği taşımamaktadır. Bu itibarla kuralın anayasallık denetiminde Anayasa'nın OHAL'lerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 15. maddesinin dikkate alınması gerekmektedir.

132. Anayasa'nın "*Çalışma ve sözleşme hürriyeti*" başlıklı 48. maddesinde "*Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir./Devlet, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.*" denilerek çalışma ve teşebbüs hürriyeti güvence altına alınmıştır.

133. Çalışma hürriyeti, kişinin çalışıp çalışmama, çalışacağı işi seçme ve çalıştığı işten ayrılma özgürlüğünü korur. Çalışma hürriyeti, ücretli olarak bağımlı çalışma hakkını olduğu kadar iktisadi ve ticari faaliyet yapma ve mesleki faaliyette bulunma hakkını da içerir. Çalışma hürriyetinin bir parçası olan özel teşebbüs hürriyeti de her gerçek veya özel hukuk tüzel kişinin tercih ettiği alanda iktisadi-ticari faaliyette bulunmak üzere teşebbüs kurabilmesini, dilediği mesleki faaliyete girebilmesini ve faaliyetiyle mesleğini devletin veya üçüncü kişilerin müdahalesi olmaksızın dilediği biçimde yürütebilmesini güvence altına almaktadır (AYM, E.2019/48, K.2019/74, 19/09/2019, § 14; E.2019/108, K.2019/101, 25/12/2019, § 9).

134. Dava konusu kural kapsamında kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının bağlı oldukları şirketlerin faaliyetlerinin sonlandırılması ve ticari sicil kayıtlarının resen terkinin Anayasa'nın 48. maddesinde güvence altına alınan çalışma hakkı ve teşebbüs hürriyetine sınırlama getirmektedir.

135. Çalışma hakkı ve teşebbüs hürriyeti OHAL yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu hürriyetler yönünden OHAL'lerde Anayasa'daki güvenceye aykırı tedbirlerin alınması mümkündür.

136. Anılan hak ve hürriyetler, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi'nin (MSHUS) 4. maddesinin (2) numaralı ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında ve bu Sözleşme'ye ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında olmadığı gibi milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir güvence (olağanüstü dönemlerde korunmaya devam eden güvenceler) kapsamında da değildir.

137. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü dönemlerde çalışma hakkı ve teşebbüs hürriyetinin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması veya bunlar için Anayasa'da öngörülen güvenceye aykırı tedbirler alınabilmesi mümkün olmakla birlikte bu husus, yapılacak düzenlemelerde sınırsız bir takdir yetkisi tanındığı anlamına gelmemektedir. Anılan maddede OHAL'lerde durumun gerektirdiği ölçüde söz konusu düzenlemelerin yapılabileceği belirtilmiştir.

Bu nedenle temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun kabul edilebilmesi için bunu aşan keyfi müdahalelere izin verilmemesi gerekir.

138. Terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle devletin varlığına, demokratik düzenine ve millî güvenliğine tehlike oluşturacağı değerlendirilen şirketlerin faaliyetlerinin sonlandırılarak ticari sicil kayıtlarının resen terkinine ilişkin tedbirin, millî güvenlik, demokratik anayasal düzen ve kamu güvenliğinin sağlanması ve korunması amaçlarına ulaşma bakımından elverişli olduğu anlaşılmaktadır.

139. Kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının bağlı oldukları şirketlerin faaliyetlerinin sonlandırılarak ticari sicil kayıtlarının resen terkininin çalışma hakkı ve teşebbüs hürriyetine oldukça ağır bir müdahale olduğu açıktır. Bununla birlikte söz konusu şirketlerin darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmayla ve diğer terör örgütleriyle bağlantılı olduğunun tespiti hâlinde bunların faaliyetlerinin sonlandırılarak ticari sicil kayıtlarının resen terkininin olağanüstü hâl koşullarında mümkün olduğu kabul edilmelidir.

140. Çalışma hakkı ve teşebbüs özgürlüğü üzerinde gerçekleşen bu müdahalenin terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu belirlenen şirketlerin faaliyetlerinin sonlandırılması suretiyle 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe girişiminde rol oynayan örgüt, yapı, oluşum veya gruplara kural konusu şirketlerden sağlanabilecek gelir ve diğer türlü maddi kaynak transferinin engellenmesini, terörün finansmanda bu kaynakların kullanılmasının önlenmesini amaçladığı anlaşılmıştır. Bu çerçevede olağanüstü hâl döneminde uygulanan tedbirler temel olarak FETÖ/PDY'nin oluşturduğu tehlikenin ortadan kaldırılması amacına yönelik olsa da FETÖ/PDY'nin darbe girişimi nedeniyle demokratik devlet yapısına karşı oluşan tehdit ortamında diğer terör örgütleri ya da oluşumların kamu güvenliğine karşı faaliyetlerini daha etkili ve tehlikeli boyuta taşımaları da mümkün olabilir. Bu durum FETÖ/PDY dışında diğer terör grupları ve oluşumlarla da olağan usullerin ötesinde farklı yöntemlerle mücadele edilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarabilir.

141. Yaşanmış bir darbe teşebbüsünün savuşturulmaya çalışıldığı bir dönemde darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmanın ve diğer terör örgütlerinin ekonomik kaynaklarının kurutulmasına yönelik tedbirler alınması demokratik bir toplumda meşru görülmelidir. Bu çerçevede terör örgütleriyle bağlantılı olduğu değerlendirilen şirketlerin kapatılması ve ticaret sicil kayıtlarının terkin edilmesi de olağanüstü hâl döneminde başvurulabilecek tedbirlerden biri olarak kabul edilmelidir. Bu şirketlerin kapatılarak ticaret sicil kayıtlarının terkin edilmesi yerine yönetimlerinin olağanüstü hâl süresince kayyım devredilmesi de başvurulabilecek daha hafif bir tedbir olarak görülebilecek ise de kayyım atama tedbirinin olağanüstü hâl koşullarında kapatma tedbiriyle aynı neticeyi doğurmayabileceğini değerlendiren kanun koyucunun doğrudan kapatma ve ticaret sicil kaydına son verme tedbirine başvurmalarının, takdir yetkisi kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda terör örgütleriyle bağlantılı görülen şirketlerin kapatılmasının ve ticaret sicil kayıtlarının terkin edilmesinin olağanüstü hâl koşullarında gereklilik kriterini sağladığı kanaatine varılmıştır.

142. Kural kapsamında milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olduğu değerlendirilen kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları haklarındaki isnatlara cevap verme ve bunlara karşı delil sunma imkânının tanındığı bir soruşturma süreci yürütülmeden ve bu süreç sonunda somut olgu ve olaylar çerçevesinde iddia, savunma ve delillerin tartışılarak ulaşılan sonucun dayandığı maddi ve

hukuki temelleri gösteren gerekçeler açıklanmadan kapatılmışlardır. Bu yönüyle sözü edilen kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarına bir iddia yöneltilecek bunlara karşı savunma ve delil sunma hakkı tanınmadan yani tedbir öncesi bireyselleştirme sağlanmadan liste yöntemiyle kapatılma tedbirinin uygulandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu kurum ve kuruluşların bağlı oldukları şirketler açısından da faaliyetlerinin sonlandırılması ve ticari sicil kayıtlarının terkinini aynı sonuçları doğurmaktadır.

143. Belirtilen hususlar yönünden 7083 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi dışında kalan kısmına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin 13/10/2022 tarihli ve E.2018/78, K. 2022/114 sayılı kararında belirtilen gerekçeler dava konusu kural için de geçerlidir (anılan kararda bkz. §§ 101-111).

144. Buna göre faaliyetlerin sonlandırılması ve ticari sicil kayıtlarının terkininin her bir şirket yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi yani bireyselleştirmenin sağlanması için Anayasa ve ilgili kanunlarda gerekli güvencelere yer verildiği görülmektedir. Başka bir ifadeyle hukuk sisteminde ileriye dönük olsa dahi tedbirlerin amacına uygun ve ölçülü şekilde uygulanmasını sağlayacak şekilde Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari, yargısal güvencelerin sağlandığı, söz konusu güvencelerin OHAL'e sebebiyet veren tehdit veya tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik kuralın bu amaç dışında keyfi bir şekilde uygulanmasını engelleyecek nitelikte olduğu anlaşılmıştır.

145. Sonuç olarak iptali talep edilen kuralın olağanüstü hâle neden olan şartlar ve özellikle bireyselleştirmeyi sağlamaya elverişli idari ve yargısal başvuru imkânları dikkate alındığında millî güvenliğin ve demokratik anayasal düzenin korunması amacı bakımından çalışma ve şirketlerin teşebbüs özgürlüğüne *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

146. Öte yandan dava konusu kural kapsamında MGK'nın devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verdiği yapı, oluşum veya gruplarla ilgili tespiti dikkate alınarak şirketler için ticaret sicilinden terkin edilmeleri tedbirinin öngörülmesi MGK kararlarına icrai bir işlev kazandırmamaktadır. Bu nedenle kuralda MGK'ya tanınan fonksiyonun Anayasa'nın 118. maddesinde öngörülen yetki sınırlarını aştığı ve bu nedenle kuralın Anayasa'yı ihlal ettiği söylenemez.

147. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 48., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 35. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

b. İkinci Cümle

148. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 15., 38. ve 40. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

149. Kural faaliyetleri sonlandırılarak ticari sicil kayıtları resen terkin edilen şirketlerin devralınan varlıkları dışındaki varlıklarının da Hazineye bedelsiz devredilmiş sayılacağı öngörülmektedir.

150. Ticaret sicil kayıtları terkin edilen şirketlerin devralınan varlıkları dışındaki varlıklarının da Hazineye bedelsiz devredilmiş sayılmasıyla ilgili kural olağanüstü hâlin ilanına

neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olarak bu dönemde uygulanmıştır. Bu nedenle kurala ilişkin Anayasa'ya uygunluk denetiminin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerekir.

151. Dava konusu kural, kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının bağlı oldukları şirketlerin Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında kalan varlıklarının Hazineye devredilmesini öngörmek suretiyle mülkiyet hakkına sınırlama getirmektedir.

152. Dava konusu kural ile 7083 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "*Birinci fıkra kapsamında kapatılan derneklere ve basın-yayın kuruluşlarına ait olan taşınurlar ile her türlü mal varlığı, alacak ve haklar, belge ve evrak Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılır, bunlara ait taşınmazlar tapuda resen Hazine adına, ... tescil edilir.*" bölümü ve üçüncü cümlesi aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 13/10/2022 tarihli ve E.2018/78, K.2022/114 sayılı kararıyla söz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin reddine hükmedilmiştir.

153. Anılan kararda, kuralda öngörülen tedbirin OHAL'in ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olarak bu dönemde uygulandığından kurala ilişkin Anayasa'ya uygunluk denetiminin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerektiği belirtilmiş; tedbirin her bir kurum ve kuruluş yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesinin yani bireyselleştirmenin sağlanması için Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, söz konusu güvencelerin OHAL'e sebebiyet veren tehdit veya tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik kuralların bu amaç dışında keyfi bir şekilde uygulanmasını engelleyecek nitelikte olduğu, bu durumda kuralla mülkiyet hakkına *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirilmediği sonucuna varılmıştır (bkz. §§ 143-165).

154. Kararda devamla ekonomik değer taşıyan varlıkların Hazineye intikal etmesi tedbirinin bunların kullanımını kontrol etmek suretiyle kamusal hayata dönük güveni yeniden tesis ederek demokratik anayasal düzenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi amacıyla uygulanmış olduğu, mal varlığının Hazineye devredilmesine ilişkin ilave tedbirlere karşı 7075 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesine göre yapılacak başvuru üzerine ilave tedbirlerin asıl tedbir olan kapatma tedbirinin zorunlu sonucu olup olmadığı veya kapatma tedbiri ile arasında bağlantı bulunup bulunmadığının yanı sıra OHAL'e neden olan şartlar yönünden de inceleneceği açıklanmıştır (bkz. §§ 166-168).

155. Suç teşkil eden faaliyetlerden birisi ile ilişkilendirmeden bütün mal varlığının üzerindeki mülkiyetin ortadan kaldırılması ve bunların Hazineye devredilmesi sonucunu doğuran ilave tedbire ilişkin olarak idari ve yargısal başvuru yolları öngörülmek suretiyle mülkiyeti kamuya geçirilen mal varlığının suçla bağlantısının bulunmadığına yönelik olarak ileri sürülecek iddiaların inceleneceği ve bu yolla bireyselleştirmenin sağlandığı da gözönüne alındığında söz konusu tedbirin Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen genel müsadere cezası yasağına da aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır (bkz. § 169).

156. Diğer taraftan devire ilişkin işlemlerin ilgili tüm kurumlardan gerekli yardımı almak suretiyle Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yerine getirilmesine yönelik dava konusu düzenlemenin de söz konusu işlemlerin yürütülmesinden sorumlu muhatabın tespit edilmesine ilişkin olup olağanüstü şartlar kapsamında yönetsel bir zorunluluğun yerine getirilmesi amacından kaynaklandığı, bu itibarla Anayasa'ya aykırı bir yönünün bulunmadığı belirtilmiştir (bkz. § 170).

157. Dava konusu kurallar açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7083 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin

“Birinci fıkra kapsamında kapatılan derneklere ve basın-yayın kuruluşlarına ait olan taşınır ile her türlü mal varlığı, alacak ve haklar, belge ve evrak Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılır, bunlara ait taşınmazlar tapuda resen Hazine adına, ... tescil edilir.” bölümünün ve üçüncü cümlesinin Anayasa’ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kurallar yönünden de geçerlidir.

158. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa’nın 15., 35., 38.ve 40. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

159. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa’nın 15., 35., 38. ve 40. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa’nın 48. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

D. Kanun’un 5. Maddesinin (6) Numaralı Fıkrasında Yer Alan “...özel hukuk tüzel kişilerine ise...” İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

160. 667 sayılı KHK’nın 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY’ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen ekli (III) sayılı listede yer alan vakıfların kapatıldığı belirtilmiş; (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde kapatılan vakıfların her türlü taşınır ve taşınmazları ile her türlü mal varlığı, alacak ve hakları, belge ve evrakının Vakıflar Genel Müdürlüğüne bedelsiz olarak devredilmiş sayılacağı hükme bağlanmıştır.

161. Maddenin (3) numaralı fıkrasında ise millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı belirlenen ve ekli listelerde yer almayan vakıfların da ilgili bakanlıklarda bakan tarafından oluşturulacak komisyonun teklifi üzerine bakan onayı ile kapatılacağı; bu fıkra kapsamında kapatılan kurum ve kuruluşlar hakkında da (2) numaralı fıkra hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür.

162. 7091 sayılı Kanun’un 5. maddesinin (6) numaralı fıkrasında 667 sayılı KHK hükümleri gereğince kapatılan vakıfların mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğüne intikal eden taşınmazlarının üzerinde bulunan eğitim ve sağlık tesislerinin tahsisine ilişkin hususlar düzenlenmektedir. Bu kapsamda anılan fıkrada 667 sayılı KHK hükümleri gereğince kapatılan vakıflara ait olup mülkiyetleri Vakıflar Genel Müdürlüğüne intikal eden taşınmazlar üzerinde bulunan eğitim ve sağlık tesislerinin kamu kurum ve kuruluşlarına bedelsiz, özel hukuk tüzel kişilerine ise bedeli karşılığında tahsis edilebileceği hüküm altına alınmış olup söz konusu fıkrada yer alan “...özel hukuk tüzel kişilerine ise...” ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

163. Buna göre kural söz konusu taşınmazların, bedeli karşılığında özel hukuk tüzel kişilerine de tahsis edilebilmesine imkân tanımaktadır. Kuralın gerekçesinde de söz konusu taşınmazların kamu menfaatlerine uygun olarak bedeli karşılığında özel hukuk tüzel kişilerine tahsis edilebileceği hususunda idareye takdir yetkisi verildiği belirtilmiştir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

164. Dava dilekçesinde özetle, OHAL kapsamında kapatılan vakıfların kapatma aleyhine yaptıkları başvurular sonuçlandırılmadan ve söz konusu tedbirin hukuka uygun olup olmadığı tespit edilmeden taşınmazları üzerindeki eğitim ve sağlık tesislerinin özel hukuk tüzel kişilerine tahsis edilmesinin anılan tedbirin ortadan kalkması hâlinde taşınmazın iadesini imkânsız hale getireceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13., 35. ve 48. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

165. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden incelenmiştir.

166. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

167. Hukuk devletinde kanunların kamu yararı gözetilerek çıkarılması zorunludur. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre kamu yararı genel bir ifadeyle bireysel, özel çıkarılardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Kanunun amaç ögesi bakımından Anayasa'ya uygun sayılabilmesi için çıkarılmasında kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekmekte olup kamu yararı dışında bir amaçla çıkarılmış olduğu açıkça anlaşılabilirse amaç unsuru bakımından Anayasa'ya aykırılık söz konusudur.

168. Anayasa'ya uygunluk denetiminde kuralın öngörülmesindeki kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı değil incelenen kuralın ihdasında kamu yararı dışında belli bireylerin ya da grupların çıkarlarının gözetilip gözetilmediği incelenir. Diğer bir anlatımla bir kuralın Anayasa'ya aykırılık sorunu çözümlenirken kamu yararı konusunda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, yalnızca kuralın kamu yararı amacıyla çıkarılıp çıkarılmadığının denetimiyle sınırlıdır.

169. Kuralın öngördüğü kapatılan vakıflara ait olup mülkiyetleri Genel Müdürlüğe intikal eden taşınmazlar üzerinde bulunan eğitim ve sağlık tesislerinin tahsis işlemi ile tesislerin değerlendirilmesi amaçlandığından ve hayrat olarak kaydedilmiş taşınmazların bu niteliğinden dolayı doğrudan toplumun istifadesine sunulması nedeniyle bunun kamu yararına aykırı bir yönünün bulunduğu söylenemez. Öte yandan tahsis işlemi mülkiyetin karşı tarafa geçmesi anlamına gelmemektedir. Kaldı ki eğitim ve sağlık tesislerinin özel hukuk tüzel kişilerine tahsis edilmesiyle birlikte kapatma ya da el koyma kararlarının iptal edilmesi halinde iadeyi imkânsız hale getirecek bir düzenleme de bulunmamaktadır.

170. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 13., 35. ve 48. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

171. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.*" denilmekte, 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanmak suretiyle Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal

kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

172. 7091 sayılı Kanun'un; 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasının dördüncü ve beşinci cümlelerinin iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlâl edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince bu cümlelere ilişkin iptal hükümlerinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

173. 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un;

A. 1. 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan *...ile bunların eş ve çocuklarına...* ibaresine,

2. 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan *"...aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle..."* ibaresine,

yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

B. 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasının dördüncü ve beşinci cümlelerine yönelik iptal hükümlerinin yürürlüğe girmelerinin ertelenmeleri nedeniyle bu cümlelere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

C. 1. 2. maddesinin;

a. (1) numaralı fıkrasına,

b. (2) numaralı fıkrasının birinci, ikinci ve üçüncü cümlelerine,

2. 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan *"...telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere..."* ibaresine,

3. 5. maddesinin;

a. (3) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerine,

b. (6) numaralı fıkrasında yer alan *"...özel hukuk tüzel kişilerine ise..."* ibaresine,

Ç. Ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listelerine,

yönelik iptal talepleri, 26/10/2022 tarihli, E.2018/85, K.2022/127 sayılı kararla reddedildiğinden bu fıkraya, cümlelere, ibarelere ve listelere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

26/10/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI. HÜKÜM

8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un;

A. 2. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (2) numaralı fıkrasının;

a. Birinci, ikinci ve üçüncü cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. Dördüncü ve beşinci cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olduklarına ve İPTALLERİNE, iptal hükümlerinin, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince, KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan;

1. "...ile bunların eş ve çocuklarına..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. "...telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ile Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 5. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasında yer alan "...aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (3) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ile Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

3. (6) numaralı fıkrasında yer alan "...özel hukuk tüzel kişilerine ise..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ç. Ekli (1), (2), (3) ve (4) sayılı listelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

26/10/2022 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "...telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere..." ibaresi ile 5. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verilmiştir.

A. "...telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere..." İbaresini

2. Dava konusu ibarenin de içinde bulunduğu fıkra, olağanüstü hâlin devamı süresince 667 sayılı KHK'nın 3. ve 4. maddeleri uyarınca hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişiler *ile bunların eş ve çocuklarına* ilişkin olarak yetkili kurul, komisyon ve diğer mercilerce ihtiyaç duyulan -5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca müşteri sırrı kapsamında kabul edilenler hariç-telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere her türlü bilgi ve belgenin, kamu ve özel kurum ve kuruluşlarca vakit geçirilmeksizin verileceğini öngörmektedir.

3. Anayasa Mahkemesi aynı fıkroda yer alan "*ile bunların eş ve çocuklarına*" ibaresini oybirliğiyle iptal etmiştir. Mahkememiz olağanüstü hâli doğuran sebeplerin bertaraf edilmesi ihtiyacının haklarında inceleme veya soruşturma bulunan kişilerin eş ve çocuklarının da her türlü kişisel verilerinin kamu otoritelerine verilmesini zorunlu kılmadığı, dolayısıyla kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına ve haberleşme hürriyetine getirilen sınırlamanın olağanüstü hâl şartlarında dahi durumun gerektirdiği ölçüyü aştığı sonucuna ulaşmıştır (§ 95). Esasen benzer gerekçelerle *telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere* ibaresinin de iptal edilmesi gerekirdi.

4. Dava konusu kural, hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişilerin telekomünikasyon yoluyla iletişimlerinin tespitine ilişkin bilgilerin yetkili mercilere verilmesini zorunlu kılmak suretiyle Anayasa'nın 20. maddesinde güvenceye alınan kişisel verilerin

korunmasını isteme hakkına ve 22. maddesinde korunan haberleşme hürriyetine yönelik sınırlama getirmektedir.

5. Anayasa'nın 22. maddesinin ikinci fıkrasında usulüne uygun verilmiş hâkim kararı olmadıkça, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça haberleşmenin gizliliğine dokunulamayacağı, yetkili merciin kararının yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulacağı ve kırk sekiz saat içinde hâkimin kararı açıklamadığında kararın kendiliğinden kalkacağı belirtilmektedir. Çoğunluk tarafından da kabul edildiği üzere, hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen *“kişilere ait telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitine ilişkin bilgilerin yetkili makamlara verilmesinde hâkim kararının aranmamasının Anayasa'nın 22. maddesinde belirtilen özel güvenceye aykırılık teşkil ettiği açıktır”* (§ 107).

6. Elbette Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü hallerde kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına ve haberleşme hürriyetine yönelik olarak Anayasa'da öngörülen güvenceye aykırı tedbirler alınabilir. Ancak bu tedbirlerin *“durumun gerektirdiği ölçüde”* olması gerekmektedir.

7. Dava konusu ibare, hiçbir şart öngörülmeden, hâkim kararı olmaksızın ve olağanüstü hâlin devamı süresince hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişilerin telekomünikasyon yoluyla iletişimlerinin tespitine ilişkin bilgilerin yetkili mercilere verilmesini öngörmektedir. Çoğunluk tarafından ifade edildiği üzere kuralın iletişimin dinlenmesini ve kayda alınmasını kapsamadığı, yetkili makamlara verilecek bilgilerin telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitine ilişkin olanlarla sınırlı olduğu söylenebilir (§ 107). Bu durumda bile, söz konusu tedbirin *olağanüstü hâlin devamı süresince* uygulanmasının öngörülmesi ve sonuçları bakımından da uzun bir süre uygulanmış olması dikkate alındığında, müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüde olduğu söylenemez.

8. Açıklanan gerekçelerle kural Anayasa'nın 15., 20. ve 22. maddelerine aykırıdır.

B. Kanun'un 5. Maddesinin (3) Numaralı Fıkrasının Birinci ve İkinci Cümleleri

9. İptali istenen kurallar, kapatılan kurum ve kuruluşların bağlı oldukları şirketlerin faaliyetlerinin sonlandırılarak ticari sicil kayıtlarının resen terkin edilmesini ve bunların mal varlıklarının bedelsiz olarak Hazineye devredilmesini öngörmektedir.

10. Anayasa Mahkemesinin benzer mahiyetteki kuralları incelediği 2022/114 sayılı kararına yazdığım karşıyda belirtilen gerekçelerle dava konusu kuralların da Anayasa'nın 15., 35. ve 38. maddelerine aykırı olduğu kanaatini taşımaktayım (AYM, E.2018/78, K.2022/114, 13/10/2022, Karşıoy Gerekçesi, §§ 4-11)

11. Yukarıda A ve B başlıkları altında açıklanan gerekçelerle kuralların Anayasa'ya aykırı olduğunu düşündüğümünden aksi yöndeki çoğunluk kararına katılmıyorum.

Başkan

Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

A. Üçüncü Maddenin Birinci Fıkrası Yönünden

1. Kural ile OHAL rejiminin devamı süresince geçerli olmak üzere hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişiler ile bunların eş ve çocuklarına ilişkin olarak telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere ihtiyaç duyulan her türlü bilgi ve belgenin ilgili kamu ya da özel kuruluşlarca vakit geçirilmeksizin verilmesi yükümlülüğü düzenlenmektedir. Kural OHAL tedbiri niteliğinde olduğundan incelemenin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerekir.

2. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca OHAL döneminde anılan maddede özel olarak güvence altına alınmayan anayasal hakların *durumun gerektiği ölçüde* sınırlandırılabilmesi belirtilmektedir. Bu kural OHAL ilanı ile Anayasal güvencelerin veya hukuk devleti ilkesinin tümüyle askıya alınması konusunda Devlete yetki verildiği anlamına gelmemektedir. Anayasa'nın 15. maddesinde bir hukuk devletinde OHAL koşulları altında da insan haklarına saygı ilkesi ve ölçülülük kriteri çerçevesinde faaliyet gösterilmesi gerektiği öngörülmektedir. Başka deyişle olağan dönemde temel haklara ilişkin sınırlamaların sınırını düzenleyen 13. maddede yer alan gereklilik ve ölçülülük kriteri, OHAL dönemi bakımından 15. madde yönünden aranmalıdır. Bu husus anılan maddede "durumun gerektiği ölçüde" ibaresiyle ifade edilmiştir.

3. Bu doğrultuda OHAL ilanını gerektiren nedenlerle bağlantılı olarak yasa dışı faaliyetleri bulunduğu şüphe duyulan kişilere yönelik inceleme veya soruşturma yapılması ve bu kapsamda gerekli bilgilerin istenmesiyle ilgili bir gerekliliğin ve bunda kamu yararının bulunduğu söylenebilir. Fakat istenen bilgi ve belgelerin eş ve çocukları da kapsamı, zan altında olmayanlar yönünden de bir sınırlamayı gerektirmekte ve bu durum cezaların şahsiliği ilkesine (AYM.38/7) aykırılık oluşturmaktadır. Bu bakımdan kuraldan bu sınırlamanın *meşru amacının* varlığı anlaşılabilir. Ayrıca anılan tedbirin atfı yapılan KHK kapsamındaki kamu görevlilerine ilişkin olduğu anlaşılmakta ise de hangi suç veya eylemler bakımından geçerli olduğuna dair bir belirlilikten de söz edilememektedir. Hatta söz konusu bilgileri isteme yetkisi bakımından da "yetkili kurul, komisyon ve diğer merciler" şeklinde kapsamı belirsiz bir yetkinin verildiği görülmektedir. Belirtilen hususlar gerek kanunilik kriterinin karşılanması ve gerekse ölçülülük ilkesi yönünden Anayasa'ya aykırılığa neden olmaktadır.

4. İkinci olarak gerek inceleme altındaki kişiler ve gerekse bunların eş ve çocuklarına ilişkin olarak iletişimin tespiti de dahil olmak üzere bilgi ve belgelerin istenmesi, özel hayatın ve haberleşmenin gizliliği ile kişisel verilerin korunması haklarına müdahale oluşturmaktadır. İncelemeye konu düzenlemeye neden olan OHAL sürecinin 4 yılı bulduğu gözetildiğinde, bireyler üzerinde uzun süre devam edecek şekilde tedbir uygulanmasının durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi güçtür. Öte yandan anılan temel haklara yönelik müdahale yalnızca inceleme altındaki kişiyle sınırlı olmayıp eş ve çocuklarını da kapsamaktadır ki bunlar yönünden kuralda gerekliliğin izah edilmediği, ayrıca makul bir süreyi aşan müdahalenin ölçsüzlüğü açıkça görülmektedir.

B. Beşinci Maddenin 3. Fıkrasının Birinci ve İkinci Cümleleri

Kural ile kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi yayınevi ve dağıtım kanallarının devralınan varlıkları dışında kalan varlıklarının Hazine'ye bedelsiz devredilmiş sayılacağı hükme bağlanmaktadır. Benzer bir düzenleme AYM'nin 2018/78 E. sayılı dosyasında da iptal istemine konu olmuş ve tarafımda incelenen kuralın iptal edilmesi gerektiğine ilişkin karşıoy yazılmıştır. Sözünü ettiğim karşıoydaki gerekçelerle bu dosyada incelenen kuralın da iptal edilmesi gerektiği görüşündeyim.

KARŞIOY GEREKÇESİ

A) “...telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere...” ibaresi yönünden

1. Kanun’un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan “...telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere...” ibaresinin iptali talep edilmiştir.

2. Kuralla hakkında inceleme ve soruşturma kişiler için telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitini içeren bilgilerin kamu ve özel tüm kurum ve kuruluşlarınca verilmesi özel hayatın gizliliğine ve haberleşme hürriyetine bir sınırlama getirmektedir.

3. Kural, Anayasa’nın 22. maddesinde yer alan usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça ve gerekli hallerde yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça haberleşmenin engellenemeyeceği ve gizliliğine dokunulamayacağı hükmüyle uyumlu değildir.

4. Anayasa’nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan çekirdek alan kapsamında olması nedeniyle olağanüstü dönemlerde dahi masumiyet/suçsuzluk karinesine aykırı düzenlemeler yapılamaz. Nitekim anılan maddede savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz denilmektedir. (AYM, E.2017/21, K.2020/77, 24/12/2020, § 185).

5. Kural, Anayasa’nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve hiçbir durumda dokunulamayan temel hak ve ilkelerden biri olan suçsuzluk karinesiyile çelişmemekle birlikte bu maddede ifade edilen durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespiti gerekmektedir.

6. İptali istenen ibare olağanüstü hal döneminde hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişiler bakımından öngörülen telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti koruma tedbirinde gerek usulüne göre verilmiş hâkim kararına gerekse sakınca bulunan hallerde de yetkili kurum, komisyon ve diğer mercilerin yazılı emirlerine ve yetkili merciin kararına belli bir süre içinde hâkimin onayına sunulması şartları aranmamaktadır. Dolayısıyla olağanüstü hal tedbirleri kapsamında hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişiler yönünden telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitinin hiçbir şarta bağlı olmaması keyfi bir şekilde bu tedbirin uygulanmasının önüne açması olasılığının mevcudiyeti kişilerin özel hayatın gizliliğine ve haberleşme hürriyetine olağanüstü hal döneminde dahi durumun gerektirdiği ölçüyü aşan bir sınırlamaya neden olmaktadır.

7. Dolayısıyla kuralın, Anayasa’nın 15., 20. ve 22. maddeleriyle bağdaşmadığı düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmıyorum.

B) Kanun’un 5. Maddesinin (3) Numaralı Fıkrasının Birinci ve İkinci Cümleleri Yönünden

8. E: 2018/78 sayılı dosyada belirttiğim gerekçelerle iptali istenen kuralların Anayasa'nın 15., 35., 38. ve 40. maddelerine aykırılık taşıdığı kanaatine ulaştığımdan, çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye

Engin
YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

7091 sayılı Kanunun 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki "...telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere..." ibaresi ile 5. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinin Anayasaya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine karar verilmiştir.

İlk kuralın reddine ilişkin gerekçede, dava konusu kuralda belirtilen kişilere ait iletişimin tespitine ilişkin bilgilerin yetkili makamlara verilmesinde hâkim kararı aranmamasının Anayasanın 22. maddesinde belirtilen özel güvenceye aykırılık teşkil ettiği, ancak bunun iletişimin tespitine ilişkin bilgilerle sınırlı olduğu ve iletişimin dinlenilmesi ile kayda alınmasını kapsamadığı gözetildiğinde olağanüstü hâl şartlarında ölçülü olduğu, bu nedenle Anayasanın 15., 20. ve 22. maddelerine aykırı olmadığı; diğer kuralların reddine ilişkin gerekçede ise, söz konusu hükümlerle çalışma hakkına ve teşebbüs hürriyetine sınırlama getirilse de anılan kurallar açısından 13/10/2022 tarihli ve E.2018/78, K.2022/114 sayılı karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı belirtilerek kuralların Anayasanın 15., 40., 48., 118. ve 119. maddelerine aykırı olmadığı belirtilmiştir.

1. İncelenen ve iptal talebi reddedilen yukarıdaki ibarenin yer aldığı ilk kuralla, olağanüstü hâlin devam ettiği süre içinde 667 sayılı KHK'nın 3. ve 4. maddelerine göre haklarında inceleme ve soruşturma yürütülen kişilere ait olan ve yetkili kurul, komisyon ve diğer mercilerce ihtiyaç duyulan telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dâhil olmak üzere her türlü bilgi ve belgenin bu kurul, komisyon ve mercilere verilmesi öngörülmüştür.

Düzenlemeyle özel hayatın gizliliğine ve haberleşme hürriyetine getirilen sınırlamanın kanunîlik ölçütünü taşıdığı ve anayasal anlamda meşru bir amacının bulunduğu söylenebilirse de, yetkili kurul, komisyon ve mercilerin kararlarının belli bir süre içinde hâkimin onayına sunulmasının öngörülmemesi ve maddede bu tespitin herhangi bir şarta bağlanmaması sebebiyle, belirsiz bir süre için öngörülen bu sınırlamanın anılan temel haklara Anayasanın 15. maddesinde belirtilen "durumun gerektirdiği ölçüyü" aşan bir sınırlama getirdiği açıktır.

Dolayısıyla aynı fıkrada yer alan ve oybirliğiyle iptaline karar verilen "...ile bunların eş ve çocuklarına..." ibaresi gibi bu ibare de Anayasanın 15., 20. ve 22. maddelerine aykırıdır.

2. Kanunun 5. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinde ise, kapatılan kurum ve kuruluşlar, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının bağlı oldukları şirketlerin ticarî sicil kayıtlarının resen terkin edilerek bunların devralınan varlıkları dışındaki varlıklarının da Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılacağı hükme bağlanmıştır.

Söz konusu kurala ilişkin red kararına da, daha önce benzer bir düzenlemeyle ilgili olarak verilen ve çoğunluğun gerekçesinde de atfı yapılan red kararına ilişkin karşıoy gerekçemde ayrıntılı olarak belirtilen sebeplerle katılmak mümkün değildir (bkz. yukarıda belirtilen karara ilişkin karşıoy gerekçem).

Bu sebeplerle, 3. maddenin (1) numaralı fıkrasındaki mezkûr ibare ile 5. maddenin (3) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinin de Anayasaya aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun red yönündeki görüşüne karşıyım.

Üye

M. Emin KUZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğunun 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "...telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere..." ibaresi ve 5. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıkları şeklindeki çoğunluk kanaatine katılmamaktayım.

2. Anayasa'ya aykırı olduğu için iptali gerektiği kanaatinde olduğum ibarenin yer aldığı Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ibareyle sınırlı olan kısmında olağanüstü hâlin devamı süresince 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin KHK'nın 3. ve 4. maddeleri uyarınca hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişilere ilişkin olarak yetkili kurul, komisyon ve diğer mercilerce ihtiyaç duyulan, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca müşteri sırrı kapsamında kabul edilenler hariç, telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere her türlü bilgi ve belgenin, kamu ve özel tüm kurum ve kuruluşlarca vakit geçirilmeksizin verileceği öngörülmektedir.

3. Kural olağanüstü halin devamı süresince telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere her türlü bilgi ve belgenin, kamu ve özel tüm kurum ve kuruluşlarca vakit geçirilmeksizin verileceğini düzenlediğinden gerçekleştirilen Anayasa'ya uygunluk denetimi Anayasa'nın 15. maddesi ölçüt alınarak yapılmalıdır.

4. Kuralın öngördüğü telekomünikasyon yolu ile iletişimin tespiti de dahil olmak üzere her türlü bilgi ve belgenin ihtiyaç duyulması durumunda kamu ve özel tüm kamu kurum ve kuruluşlarınca vakit geçirilmeksizin verilmesi bir olağanüstü tedbir olarak görülebilir. Bu biçimdeki bir tedbir ile getirilen iletişimin tespiti şeklindeki sınırlamanın Anayasa'nın 15. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında olağanüstü dönemlerde dahi dokunulamayacak nitelikte sert çekirdek haklar arasında olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir.

5. Bununla birlikte ibarenin Anayasa'nın 15. maddesine uygunluk boyutuyla yapılan denetimde ayrıca bu biçimdeki bir sınırlayıcı tedbirin "durumun gerektirdiği ölçüde" olup olmadığına da ortaya konulması gerekmektedir. Esasında dinlemeyi de kapsayabilecek niteliği de olmakla birlikte sadece iletişimin tespiti şeklinde olsa dahi olağanüstü halin devam ettiği süre boyunca geçerli olan bir iletişimin tespitinin oldukça uzun bir süreyi kapsadığı aşıkardır. Öte yandan

hakim kararı ile yapılacağına dair bir güvenceye de yer verilmediği dikkate alındığında bu biçimdeki bir tedbirin yetkili kurul, komisyon ve diğer merciin idari tasarruflarıyla ve bu derece uzunca bir süreliğine devamı olağanüstü halin yürürlükte olduğu dönemde bu sınırlamanın Anayasa'nın 15. maddesindeki durumun gerektirdiği ölçüde bir tedbir olma niteliği ile bağdaşmaması nedeniyle bahse konu ibarenin Anayasa'nın 15., 20. ve 22. maddelerine aykırılıktan iptal edilmesi gerekmektedir.

6. Kanun'un 5. maddesinin (3) numaralı fıkrasının dava konusu birinci ve ikinci cümlelerinde kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının bağlı oldukları şirketlerin faaliyetlerinin sonlandırılarak ticari sicil kayıtları resen terkin edileceği ve bunların devralınan varlıkları dışındaki varlıklarının da Hazineye bedelsiz devredilmiş sayılacağı öngörülmektedir.

7. Kanun'un 5. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümleleri ile ilgili olarak ise aralarında bazı farklılıklar bulunmakla birlikte pekçok yönü ile dava konusu kanuni düzenlemeye benzer bir başka kuralla ilgili Mahkememiz çoğunluğunun ulaştığı kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığı biçimindeki kanaate, kuralın Anayasa'nın 15., 35., 38. ve 40. maddelerine aykırılıktan dolayı iptal edilmesi gerektiği gerekçesiyle katılmamıştım. "E. S.: 2018/78, K. S.: 2022/114, K. T.: 13/10/2022" künyeli bahse konu karara ilişkin yazmış olduğum karşıoyda sıralanan Anayasa'ya aykırılık gerekçeleri bu kural için de geçerlidir. Bu nedenle kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığı şeklindeki Mahkememiz çoğunluk kararına, bahse konu karşıoy yazısında sıraladığım gerekçelerle katılmamaktayım.

Üye

Yusuf Şevki
HAKYEMEZ

KARŞI OY

A) 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un, 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "...telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere..." ibarenin iptaline dair kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına dair Genel Kurulun çoğunluk görüşüne katılmamaktayım.

Kuralda bulunan "...ile bunların eş ve çocuklarına..." ibaresinin iptali ile iptali talep edilen *telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dahil olmak üzere* ibaresinin kapsamına sadece hakkında inceleme ya da soruşturma yürütülen kişiler girmektedir.

Kural, hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişiler için telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitini içeren bilgilerin kamu ve özel tüm kurum ve kuruluşlarınca verilmesi Anayasa'nın 20. ve 22. Maddelerinde düzenlenen özel hayatın gizliliğine ve haberleşme hürriyeti hakkına sınırlama getirmektedir.

Kural, Anayasa'nın 22. maddesinde düzenlenen usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça ve gerekli hallerde yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça haberleşmenin engellenemeyeceği ve gizliliğine dokunulamayacağı hükmüne aykırılık oluşturmaktadır.

İptali talep edilen ibarenin yer aldığı kuralda, olağanüstü hâlin ilanına neden olan darbe teşebbüsü nedeniyle ortaya çıkan durum için bu döneme ilişkin hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişiler bakımından öngörülen telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti şeklindeki koruma tedbirinde gerek usulüne göre verilmiş hâkim kararına, gerekse sakınca bulunan hallerde de *yetkili kurul, komisyon ve diğer mercilerin* yazılı emirlerine ve yetkili merciin kararının belli bir süre içinde hâkimin onayına sunulması şartları aranmamaktadır. Bu nedenle olağanüstü hâl tedbirleri kapsamında hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişiler için telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitinin hiçbir şarta bağlı olmaması dolayısıyla keyfi bir şekilde uygulanabilmesi olasılığı kişilerin özel hayatının gizliliğine ve haberleşme hürriyetine olağanüstü dönemde *durumun gerektirdiği ölçüyü* aşan bir sınırlama getirmektedir.

Açıklanan nedenlerle iptali talep edilen ibare Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerine aykırıdır.

B) 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un, 5. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi olan “*Bunların devralınan varlıkları dışındaki varlıkları da Hazineye bedelsiz devredilmiş sayılır.*” İptali istenen kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına dair Genel Kurulun çoğunluk görüşüne katılmamaktayım.

Kural kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının bağlı oldukları şirketlerin faaliyetleri sonlandırılarak ticari sicil kayıtları resen terkin edilen şirketlerin **devralınan varlıkları dışındaki varlıklarının da Hazineye bedelsiz devredilmiş sayılacağını öngörmektedir.**

Kuralın 13. maddedeki kanunilik ölçütüne ve Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde keyfilige yol açma imkanı içerdiğinden Anayasa'nın 35. maddesine aykırıdır.

Malvarlığının bedelsiz devrinde kanunilik sorunu görülmeyecek olsa bile kuraldaki tedbir her halukarda durumun gerektirdiği ölçüde görülemez.

Milli güvenlik açısından sıkıntılı görülen ve terörle bağlantılı olduğu değerlendirilen kurumlar daha önce kapatılmış ve malvarlıklarının hazineye geçişi düzenlenmiş ve olağanüstü şartları doğuran tehlikelerin bertaraf edilebilmesi için gerekli tedbir alınmıştır. Bununla yetinilmeyerek bu kurumların bağlı oldukları şirketlerin diğer malvarlıklarının da hazineye bedelsiz devri durumun gerektirdiği ölçüde görülemez.

Kapatılan kuruluşun faaliyetleri şirketin faaliyetinin %1'ini oluştursa bile geriye kalan ve terörle irtibat ve iltisak şartı aranmayan %99'luk faaliyetlere ilişkin malvarlığının bedelsiz devrinin durumun gerektirdiği ölçüde olduğu söylenemeyecektir.

Söz konusu kural Anayasa'nın 35. maddesine aykırıdır.

Açıklanan nedenlerle **7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un, 5. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi olan “*Bunların devralınan varlıkları dışındaki varlıkları da Hazineye bedelsiz devredilmiş sayılır.*”** Şeklindeki iptali istenen kuralın Anayasa'nın yukarıda belirtilen maddelerine aykırılık teşkil etmesi nedeniyle iptal talebinin reddine dair çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Esas Sayısı : 2018/85
Karar Sayısı : 2022/127

Üye
Kenan YAŞAR